विभाग: पशुसंवर्धन

१०० दिवस कार्यक्रमाची सद्यस्थिती निहाय माहिती

अ. क्र.	मुद्दा	कार्यवाही पूर्ण/ अपूर्ण	पूर्ण असल्यास त्याबाबतची माहिती व शासन निर्णय फोटो इत्यादी अभिलेख किंवा त्यांची लिंक	अपूर्ण असल्यास सद्यस्थिती व कार्यवाही पूर्ण करण्याची काल मर्यादा
१	बीएसएल-२ व बीएसएल-३ प्रयोगशाळेच्या नविन इमारतीमध्ये कार्यान्वयन-	कार्यवाही पूर्ण	• प्राण्यांपासून मानवास व मानवापासून प्राण्यास होणाऱ्या झुनोटीक रोगाची लागण होवून रोगांचे तात्काळ रोगनिदान न झाल्याने मानवी व पशु आरोग्याची मोठी हानी • राज्यात पुणे येथे अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री / तंत्रज्ञानासह बीएसएल-२ व बीएसएल-३ प्रयोगशाळा कार्यान्वयीत करण्यास सज्ज. • सदर प्रयोगशाळा ५ राज्य व २ केंद्रशासीत प्रदेशांसाठी पश्चिम विभागीय संदर्भ प्रयोगशाळा म्हणून केंद्र शासनाने घोषित केलेली आहे. • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२५३०१२००५७५.pdf	लागु नाही
२	पुणे येथील पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था , या प्रयोगशाळेत **शेळ्यांमधील देवी प्रतिबंधक लस निर्मिती** साठी लस उत्पादन सुरू करण्यासाठी सी.डी.एस.सी., नवी दिल्ली यांच्याकडुन व्यावसायिक परवाना प्राप्त करून घेण्यात यावा	कार्यवाही पूर्ण	• शेळी / मेंढयांमध्ये देवी या घातक रोगाने मृत्युचे प्रमाण जास्त असते. • प्रयोगशाळेत शेळ्यांमधील देवी प्रतिबंधक लस उत्पादन सुरु करण्यात येत आहे. • यासाठी सी.डी.एस.सी.ओ. मुंबई आणि अन्न व औषध प्रशासन यांची संयुक्त तपासणीअंती गोटपॉक्स लस निर्मिती सुरू करण्याचा परवाना देण्यासाठी केंद्रीय परवाना प्राधिकरणास शिफारस • छायाचित्र https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s369dafe8b58066478aea48f3d0f384820/uploads/2025/04/20250425154281 3629.pdf	लागु नाही

अ. क्र.	मुद्दा	कार्यवाही पूर्ण/ अपूर्ण	पूर्ण असल्यास त्याबाबतची माहिती व शासन निर्णय फोटो इत्यादी अभिलेख किंवा त्यांची लिंक	अपूर्ण असल्यास सद्यस्थिती व कार्यवाही पूर्ण करण्याची काल मर्यादा
३	**गोवंशीय लम्पी चर्मरोग प्रतिबंधक लस** उत्पादनाचा परवाना प्राप्त करून घेण्यासाठी सी.डी.एस.सी.ओ, नवी दिल्ली यांच्याकडुन Field Trial Protocol ला मान्यता घेणे	कार्यवाही पूर्ण	• सद्यस्थितीत लम्पी चर्म रोग या गोवंशीय पशुधनामध्ये प्राणघातक रोगावरील प्रतिबंधक लस उपलब्ध नाही. • सदर लस निर्मीतीसाठी Field Trial Protocol (क्षेत्रीय चाचणी) ला परवाना प्राप्त. • लम्पी चर्म रोग प्रतिबंधक लस निर्माण करणारे महाराष्ट्र हे देशातील पहिले राज्य ठरेल • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२८१०९०६०२०३.pdf	लागु नाही
४.	१०० % पशुधनाचे लाळ खुरकत (FMD) व पीपीआर (PPR) रोगप्रतिबंधक लसीकरण-	कार्यवाही पूर्ण	• शेळी / मेंढयांमध्ये पीपीआर हा घातक रोग असून यामध्ये रोगबाधा झाल्यास मृत्युचे प्रमाण मोठे असते. • राज्यातील सर्व गो व म्हैस वर्गात लाळखुरकुत (एफएमडी) व शेळया/मेढयांचे पीपीआर लसीकरण पुर्ण. • लसीकरणामुळे या रोगांची रोग प्रतिकारक शक्ती वाढुन रोग प्रादुर्भाव कमी • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२५२७०८२०८८१.pdf	लागु नाही
५.	१०० % पशुधनाचे लाळ खुरकत (FMD)व पीपीआर (PPR) रोगप्रतिबंधक लसीकरण लसीकरणापूर्वी व लसीकरणानंतर रक्तजल नमुन्यांची तपासणी करण्यात यावी.	कार्यवाही पूर्ण	• लाळ खुरकत (FMD) रोगप्रतिबंधक लसीकरणापुर्वी व नंतरचे रक्तजल नमुन्यांचे संकलन व तपासणी पुर्ण • पीपीआर (PPR) रोगप्रतिबंधक लसीकरणानंतर रक्तजल नमुन्यांचे संकलन केंद्र शासनाच्या निकषाप्रमाणे ६० दिवसांनी सुरु करण्यात येईल (दि.१५.०५.२०२५ पासुन) • छायाचित्र https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s369dafe8b58066478aea48f3d0f384820/uploads/2025/04/2025042511737287 93.pdf	लागु नाही.
६.	पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था, औंध, पुणे येथे	कार्यवाही पूर्ण	• पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती सं स्थेत उत्पादीत होणाऱ्या लसींची गुणवत्ता तपासण्यासाठी राष्ट्रीय स्तरावरील संदर्भीय लस चाचणी व गुणवत्ता प्रयोगशाळा	लागु नाही

अ. क्र.	मुद्दा	कार्यवाही पूर्ण/ अपूर्ण	पूर्ण असल्यास त्याबाबतची माहिती व शासन निर्णय फोटो इत्यादी अभिलेख किंवा त्यांची लिंक	अपूर्ण असल्यास सद्यस्थिती व कार्यवाही पूर्ण करण्याची काल मर्यादा
	c-GMP मानकांनुसार राष्ट्रीय संदर्भ लस चाचणी प्रयोगशाळेची स्थापना		उभारणी. • सध्याच्या जुन्या TCPPR इमारतीचे गुणवत्ता नियंत्रण प्रयोगशाळेचे आदर्श उत्पादन पद्धत c-GMP नियमांनुसार रूपांतर करुन प्रयोगशाळेचे बळकटीकरण आणि आधुनिकीकरण करण्यात आले आहे. • त्यामुळे लस उत्पादनाची गुणवत्ता वाढविण्यास मदत होईल. • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२८८०४२४७७३०.pdf	
७.	खनिज मिश्रण निर्मिती केंद्र, नागपूर चे कार्यान्वयन-प्रकल्प पूर्णपणे कार्यान्वित करुन खनिज मिश्रण उत्पादन सुरू करावे.	कार्यवाही पूर्ण	• पशुधनाची उत्पादन क्षमता वाढविण्यासाठी पोष्टीक खाद्य देणे आवश्यक आहे. • राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत महाराष्ट्र पशुधन मंडळामार्फत खनिज मिश्रण उत्पादन प्रकल्प पुर्णपणे कार्यान्वीत • पशुपालकांना माफक किंमतीत खनिज मिश्रण उपलब्ध होतील. • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२५१२५४८०८१४६.pdf	लागु नाही
८.	विदर्भ व मराठवाडा दुग्ध विकास प्रकल्प-प्रकल्पासाठी भारतीय प्रशासकीय सेवेतील स्वतंत्र “प्रकल्प संचालक”यांची नियुक्ती करण्यासाठी प्रस्ताव सादर करणे.	कार्यवाही पूर्ण	• विदर्भ व मराठवाडा दुग्ध विकास प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यासाठी राष्टीय दुग्ध विकास मंडळ या देश पातळीवरील नामांकीत संस्थेतील वरीष्ठ अनुभवी व तंज्ञ अधिकाऱ्याची नियुक्ती करण्याचा जाणीवपुर्वक निर्णय घेण्यात आला आहे. • छायाचित्र https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s369dafe8b58066478aea48f3d0f384820/uploads/2025/04/20250425975516096.pdf	लागु नाही
९.	विदर्भ व मराठवाडा दुग्ध विकास प्रकल्प- सदरचा प्रकल्प राष्ट्रीय दुग्ध विकास मंडळ, नानाजी	कार्यवाही पूर्ण	• सदर प्रकल्पा अंतर्गत १९ जिल्हयात दुधाळ जनावरे गट वाटप, उच्च अनुवंशीक क्षमतेच्या पशुधन निर्मितीसाठी आधुनिक तंत्रज्ञान (भ्रुण प्रत्यारोपण, लिंग वर्गीकृत रेतमात्रा) अवलंब, वैराण विकास कार्यक्रम, पशुखाद्य वाटप, प्रशिक्षण या घटकांचा समावेश	लागु नाही

अ. क्र.	मुद्दा	कार्यवाही पूर्ण/ अपूर्ण	पूर्ण असल्यास त्याबाबतची माहिती व शासन निर्णय फोटो इत्यादी अभिलेख किंवा त्यांची लिंक	अपूर्ण असल्यास सद्यस्थिती व कार्यवाही पूर्ण करण्याची काल मर्यादा
	देशमुख कृषी संजीवनी प्रकल्प, आदिवासी विकास विभाग, सामाजिक न्याय विभाग, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जिवनोन्नती अभियानयांच्या अभिसरणाने (Convergence) राबविण्यात यावा.		• प्रकल्पांतर्गत लाभार्थ्यांना जास्तीत जास्त लाभ मिळण्यासाठी तसेच प्रकल्पाची व्याप्ती वाढविण्यासाठी इतर विभागांकडील योजनांबरोबर अभिसरण करण्यासाठी राष्ट्रीय डेअरी विकास बोर्ड, नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प, आदिवासी विकास विभाग, सामाजिक न्याय विभाग, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवन्नोती अभियान यांच्याबरोबर समन्वय • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२८७१५५९३१३२.pdf	
१०.	२१ वी पशुगणना.	कार्यवाही पूर्ण	• भावी काळातील नियोजन करण्यासाठी पशुधनाच्या प्रत्येक संवर्गातील पशुसंख्या हा पायाभुत आधार आहे. • यासाठी दर ५ वर्षांनी पशुगणना करण्यात येते • राज्यात सन २०२४-२५ मध्ये २१ वी पशुगणना १०० टक्के पुर्ण • छायाचित्र • https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२५१९०३६३९६२४.pdf	लागु नाही
११.	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी महराष्ट्र मेंढी व शेळी विकास महामंडळामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या वैयक्तीक लाभाच्या योजना- **राजे यशवंतराव होळकर महामेष योजना.**	कार्यवाही पूर्ण	• धनगर व तत्सम समाजातील पारंपारिक पद्धतीने व भटकंती करुन मेंढपा लन व्यवसाय करणारे व्यवसा यीकांना शाश्वत उत्पन्नाचा स्त्रोत निर्माण होऊन त्याद्वारे त्यांचा सामाजिक व आर्थिक स्तर उंचावण्यासाठी पायाभूत सोयी सुविधेसह २० मेंढ्या + १ मेंढानर , मेंढ्याकरिता संतुलित खाद्य ,मुरघास बनविण्यासाठी बेल बांधण्याचे यंत्र व पशुखाद्य कारखाने उभारणे • सर्व पात्र अर्जधारकांना DBT व्दारे अनुदान वितरीत • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२५२७१५५१६६०.pdf	लागु नाही
१२.	मेंढपाळ कुटूंबांना राज्यस्तरीय योजनेंतर्गत माहे	कार्यवाही पूर्ण	• राज्यातील मेंढीपालन व्यवसाय भटकंती स्वरूपाचा असल्यामुळे पावसाळ्यात जून ते सप्टेंबर या कालावाधी मध्ये रु.६०००/- प्रति महिना याप्रमाणे रु.२४०००/-	लागु नाही

अ. क्र.	मुद्दा	कार्यवाही पूर्ण/ अपूर्ण	पूर्ण असल्यास त्याबाबतची माहिती व शासन निर्णय फोटो इत्यादी अभिलेख किंवा त्यांची लिंक	अपूर्ण असल्यास सद्यस्थिती व कार्यवाही पूर्ण करण्याची काल मर्यादा
	जून ते सप्टेंबर या चार महिन्याच्या कालावधीसाठी प्रतिमाह रु. ६०००/- असे एकूण रु. २४०००/- चराई अनुदान.		अनुदान योजना • सर्व पात्र अर्जधारकांना DBT व्दारे अनुदान वितरीत • छायाचित्र https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s369dafe8b58066478aea48f3d0f384820/uploads/2025/04/202504251498256557.pdf	
१३.	राज्यस्तरीय योजनेंतर्गत अर्ध बंदिस्त, बंदिस्त मेंढीपालन करण्याकरीता जागा खरेदीसाठी किंवा ३० वर्षाच्या भाडे करारावर जमीन भाड्याने घेण्यासाठी अनुदान स्वरुपात एकवेळचे एकरकमी अर्थसहाय्य.	कार्यवाही पूर्ण	• धनगर व तत्सम जमातीमधील लाभार्थ्यांना राज्यस्तरीय योजनेंतर्गत भूमिहीन मेंढपाळ कुटुंबासाठी अर्ध बंदिस्त , बंदिस्त मेंढीपालन करण्याकरिता जागा खरेदीसाठी अनुदान स्वरुपात एकवेळचे एकरकमी रु.५०,०००/- अर्थसहाय्य देणे. • सर्व पात्र अर्जधारकांना DBT व्दारे अनुदान वितरीत • छायाचित्र • https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s369dafe8b58066478aea48f3d0f384820/uploads/2025/04/202504251927863480.pdf	
१४.	७५ टक्के अनुदानावर चार आठवडे वयाच्या सुधारीत देशी प्रजातीच्या १०० कुक्कुट पक्ष्यांच्या खरेदी व संगोपनासाठी अर्थसहाय्य.	कार्यवाही पूर्ण	• राज्यातील भटकंती करणारे मेंढपाळ पारंपारिक पद्धतीने करीत असलेल्या व्यवसायापासून त्यांना शाश्वत उत्पन्नाचा स्रोत वाढविण्यासाठी सुधारित देशी जातीच्या ४ आठवडे वयाच्या १०० कुक्कुट पक्षी व २ महिन्याचे कुक्कुट पक्षी खाद्य (प्रती पक्षी २ किलो या प्रमाणात) दर रु. ३०/- प्रती किलो ७५ % अनुदानावर वाटप • सर्व पात्र अर्जधारकांना DBT व्दारे अनुदान वितरीत • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२५१८७५०४३५८६.pdf	
१५.	गोसेवा आयोग- **सुधारीत गोवर्धन गोवंश सेवा** केंद्र योजनेंतर्गत वितरीत करण्यात आलेल्या पहिल्या	कार्यवाही पूर्ण	• सुधारीत गोवर्धन गोवंश सेवा केंद्र योजनेंतर्गत प्रत्येक तालुक्यातील एका गोशाळेस पशुधनाच्या संख्येनुसार रु. १५.०० लक्ष ते रु. २५.०० लक्ष इतके एक वेळचे अनुदान देण्यात येते. • त्यानुसार गोशाळेची निवड करुन पहिल्या टप्प्यात ६० टक्के व दुसऱ्या टप्प्यात	लागु नाही

अ. क्र.	मुद्दा	कार्यवाही पूर्ण/ अपूर्ण	पूर्ण असल्यास त्याबाबतची माहिती व शासन निर्णय फोटो इत्यादी अभिलेख किंवा त्यांची लिंक	अपूर्ण असल्यास सद्यस्थिती व कार्यवाही पूर्ण करण्याची काल मर्यादा
	हप्त्याच्या योग्य वापराची पडताळणी करुन दुसरा हप्ता वितरित करणे.		४० टक्के अनुदान देण्यात येते. • पहिल्या टप्प्यात १५१ गोशाळांना अनुदान देण्यात आले असून, दुसऱ्या टप्प्याच्या अटी पूर्ण करण्याऱ्या गोशाळांना रु. १८३.२३ लक्ष इतके अनुदान वितरीत करण्यात आले. • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२५१८९५९५७०७५.pdf	
१६.	गोसेवा आयोग- **परिपोषण योजनेसाठी** प्राप्त अर्जांची तपासणी करणे.	कार्यवाही पूर्ण	• देशी पशुधनाचे संवर्धन करण्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी महाराष्ट्र गोसेवा आयोगाकडील नोंदणीकृत गोशाळेमधील देशी गाईंच्या परिपोषणासाठी प्रति गाय प्रति दिन रु ५०/- अनुदान देण्यात येते. • सदर योजनेंतर्गत ५६५३८ गाईंना रु. २५,४४,२१,०००/- एवढे अनुदान वाटप करण्यात आले. • छायाचित्र https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s369dafe8b58066478aea48f3d0f384820/uploads/2025/04/20250425901313097.pdf	लागु नाही
१७.	गोसेवा आयोग- गोशाळांमधील गायींचा भृण प्रत्यारोपण कार्यक्रमात Surrogate Mother म्हणून वापर करण्यासाठी तपासणी करणे.	कार्यवाही पुर्ण	• उच्च वंशावळीची पशुधन निर्मिती करण्यासाठी गोशाळांमधील कमी उत्पादन क्षमता असलेल्या गायींचा भृण प्रत्यारोपण कार्यक्रमात दायी गाय (Surrogate Mother) म्हणून वापर करण्यास प्राधान्य. • तज्ञ पशुवैद्यकामार्फत गोशाळेतील गाईची तपासणी करुन गोकुळधाम गोशाळा कोपरगाव, जि. अहिल्यानगर व दयोदय गोशाळा बारामती, पुणे येथील गोशाळेमधील गायींमध्ये भृण प्रत्यारोपण करणेकरीता Surrogate Mother म्हणून वापर करण्यासाठी सुरुवात • छायाचित्र https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s369dafe8b58066478aea48f3d0f384820/uploads/2025/04/20250425715993813.pdf	लागु नाही

अ. क्र.	मुद्दा	कार्यवाही पूर्ण/ अपूर्ण	पूर्ण असल्यास त्याबाबतची माहिती व शासन निर्णय फोटो इत्यादी अभिलेख किंवा त्यांची लिंक	अपूर्ण असल्यास सद्यस्थिती व कार्यवाही पूर्ण करण्याची काल मर्यादा
१८.	गोसेवा आयोग- प्रत्येक गोशाळेत गोबर गॅस प्लांट, तसेच इतर पशुजन्य उत्पादने करून गोशाळा स्वयंपुर्ण करण्याच्या दृष्टीने आराखडा तयार करणे.	कार्यवाही पुर्ण	• राज्यातील गोशाळामधील पशुधनाव्दारे प्राप्त होणाऱ्या शेण व मलमुत्रापासून गोबर गॅस प्लांट, तसेच इतर पशुजन्य उत्पादने करण्यास गोशाळांना प्रोत्साहन देणे करीता उत्पादन प्रक्रियेसाठी महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, बायफ, एन.डी.डी.बी यासारख्या तज्ञ संस्थांचे मार्गदर्शन उपलब्ध होण्यासाठी गोसेवा आयोगामार्फत समन्वय • छायाचित्र https://cdnbbsr.s३waas.gov.in/s३६९dafe८b५८०६६४७८aea४८f३d०f३८४८२०/uploads/२०२५/०४/२०२५०४२५६६००८४५२३.pdf	लागु नाही.